

การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขต
อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี*

THE GOVERNMENT OF THE SANGHA ACCORDING TO THE
SAPPURISDHARN PRINCIPLE OF THE ABBOT IN PRACHANTAKHAM
DISTRICT, PRACHINBURI PROVINCE

พระอดิเรก อุชจาโร (ณ นครพนม)¹ และ สุกิจ ชัยมุสิก²

Phra Adirek Ushujaro (Na Nakornpanom)¹ and Sukit Chaimusik²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: tuideejayaltikel@gmail.com

Received 8 August 2023; Revised 28 August 2023; Accepted 28 August 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็น 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็น 3) เพื่อเสนอแนะแนว เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 179 รูป ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน และทดสอบสมมติฐาน t-test และ F-test ค่าสถิติ ANOVA และเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

Citation:

* พระอดิเรก อุชจาโร (ณ นครพนม) และ สุกิจ ชัยมุสิก. (2566). การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขต อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 1(4), 15-28.

Phra Adirek Ushujaro (Na Nakornpanom) and Sukit Chaimusik. (2023). The Government of the Sangha According to the Sappurisdharn Principle of the Abbot In Prachantakham District, Prachanburi Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 1(4),

15-28.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jisdiadp.2023.11>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน และด้านการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบพระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิทางธรรมและวุฒิทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรม โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุพรรษาและวุฒิทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรม โดยรวม ไม่แตกต่างกัน 3) ผลจากการสัมภาษณ์แนวทางการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรมของเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสควรพิจารณาไตร่ตรองโดยใช้หลักสัปปริสธรรมในการปรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการปกครอง

คำสำคัญ: การปกครองคณะสงฆ์, หลักสัปปริสธรรม, เจ้าอาวาส

Abstract

The purposes of this research are 1) to study opinions, 2) to compare opinions, 3) to make recommendations. It is an integrative research. For quantitative research, questionnaires were collected with 179 samples. For qualitative research, by in-depth interviews with 5 key informants. Quantitative data were analyzed by Frequency distribution, percentage, mean, deviation and hypothesis testing, t-test and F-test, ANOVA statistics and qualitative analysis of contextual content.

The results of the research revealed that 1) the administration of the Sangha according to the Sappurisadhamma principle Overall, it was at a high level. When considering each side, from the most to the least, is the arrangement of religious treasures well. The provision of reasonable convenience in performing charitable acts of the people. and the organization of the temple's affairs to be well, respectively. have opinions on the administration of the Sangha according to the principle of Sappurisadhamma

overall different with statistical significance at the 0.05 level. 3) the results from interviews on the approaches to governing the Sangha according to the principle of Sappurisdhamma were not different overall. The abbot should consider and contemplate using the principles of Sappurisdhamma to adjust as a guideline for practice in order to achieve fairness in administration.

Keywords: Sangha Administration, Sappurisdhamma, Abbot

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่งใน 3 ของสถาบัน คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์สถาบันพระพุทธศาสนามีส่วนอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือต่อประชาชนในสังคมไทยและสังคมไทยจะขาดพระพุทธศาสนามีได้นับตั้งแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน (อนันต์ สัตยกุล, 2561) ส่วนการอยู่ร่วมกันในสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมของฆราวาสหรือสังคมสงฆ์ย่อมมีผู้ปกครองและผู้ที่อยู่ใต้การปกครองการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรม 7 นั้น เป็นการปกครองที่ให้ผู้นำของคณะสงฆ์ เช่น เจ้าอาวาสนั้นได้มีความรอบคอบในการประพฤตินและการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและยังเป็นที่น่าเคารพแก่พระสงฆ์ที่อยู่ใต้การปกครอง ซึ่งถ้าผู้นำคณะสงฆ์มีหลักธรรมอย่างเช่น หลักสัปบุริสธรรม 7 นั้น มีความเป็นไปได้อย่างสูงที่ผู้อยู่ใต้การปกครองจะให้ความเคารพ ความไว้วางใจ ความเชื่อใจ ต่อผู้ปกครอง ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้จะส่งผลดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก

โดยงานวิจัยนี้ได้ทำการวิจัยทั้งหมด 12 ตำบล ในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี มีจำนวนพระสงฆ์ทั้งสิ้น 323 รูป (พระครูประทีปสิทธิคุณ) ได้ทราบว่าการดูแลวัดของเจ้าอาวาสบางแห่งได้ปล่อยปะละเลยในการดูแลรักษาวัดเรื่องที่เป็นปัญหาก็มีอยู่ว่า การบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี วัดบางแห่งได้ปล่อยปะละเลยมีสภาพไม่ค่อยหน้าดูเท่าที่ควร อาจจะเป็นเพราะเจ้าอาวาสไม่กล้าที่จะสั่งพระลูกวัดช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด ประการต่อมาการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี เจ้าอาวาสบางแห่งมีข้อบกพร่องในการที่รู้จักพิจารณากับบุคคลที่เข้ามาในวัดเพื่อขอใช้ประโยชน์สิ่งต่าง ๆ จากทางวัด ประการต่อมาการ

จัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เจ้าอาวาสบางวัดอาจจะเป็นเจ้าอาวาสที่มีอายุน้อยอ่อนพรรษาอยู่ ซึ่งทำให้บางอย่างอาจจะทำไม่เรียบร้อย เช่น ไม่รู้จักวิธีดูแลศาสนสมบัติของวัด ประการต่อมาการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดประพฤติดีและปฏิบัติชอบ เจ้าอาวาสบางแห่งอาจพบปัญหาในเรื่องกิณนิมนต์จึงทำให้ขาดปัจจัย 4 ที่จะมาช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ประการต่อมาการเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เจ้าอาวาสบางแห่งไม่มีปัจจัยในการสนับสนุนให้บรรพชิตกับคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ประการต่อมาการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน เจ้าอาวาสบางแห่งอาจมีอคติแก่ผู้มาบำเพ็ญกุศลภายในวัด ประการต่อมาห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด เจ้าอาวาสบางแห่งไม่ได้แจ้งกฎระเบียบในการมาอาศัยในวัดแก่ผู้ที่มาอยู่อาศัย ประการต่อมาสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด เจ้าอาวาสบางวัดไม่กล้าไล่ผู้ที่ไม่อยู่ในโอวาทออกไปจากวัดเพราะกลัวว่าจะเกิดปัญหาตามมาภายหลัง (พระครูรัตนภาทรคุณ)

ดังนั้น ในกรณีเช่นนี้ตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมดต้องการจะให้เจ้าอาวาสได้ลองมองหาวัดที่เป็นตัวอย่างสักหนึ่งวัดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้วัดของท่านทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นไปในแนวทางที่ดีที่ถูกที่ควรทางด้านผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างวัดสักหนึ่งวัดนั้น คือ วัดทัพช้าง อยู่ที่ หมู่ 4 ตำบลประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีพระครูกิตติสารประสิทธิ์ เป็นเจ้าอาวาส วัดนี้เคยได้รับรางวัลวัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่นในปีพุทธศักราช 2552 ปัญหาทางด้านการบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดีก็ไม่เคยพบปัญหาเพราะว่าเจ้าอาวาสกล้าที่จะสั่งการและลงมือทำเองร่วมกับพระลูกวัด ส่วนปัญหาต่อมาเรื่องการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดีท่านเจ้ามีความรู้ความเข้าใจในการพิจารณาบุคคลที่เข้ามาในวัดเพื่อขอใช้ประโยชน์สิ่งต่าง ๆ จากทางวัดถ้าเป็นคนมามาหรือคนที่พูดแล้วไม่ฟังท่านจะไม่ให้ใช้สิ่งที่เป็นประโยชน์ของวัดเลย ส่วนเรื่องการปกครองและสอดส่องบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดประพฤติปฏิบัติชอบท่านเจ้าอาวาสท่านก็มีน้ำใจอยู่บ้างพอสมควรในการช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ส่วนปัญหาต่อมาเรื่องการเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เรื่องการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน เรื่องห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัดและเรื่องสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้า

อาวาสออกไปเสียจากวัด ดังที่กล่าวมาทั้ง 8 ด้านนั้น ท่านเจ้าอาวาสได้ทำลงไปอย่างไรที่ดี เพราะว่าท่านใส่ใจรักในงานที่ทำรู้หน้าที่และมีความรับผิดชอบ

สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของประเทศไทยซึ่งเป็นขนาดใหญ่องค์กรหนึ่งการที่เราจะปกครองให้สถาบันหนึ่งให้มีอายุยืนนานได้คือหนึ่งเลยเราต้องมีความสามัคคีร่วมด้วยช่วยกันอันไหนทำได้ทำมันถึงจะอยู่ได้ถึงรุ่นลูกรุ่นหลานการทำวิจัยครั้งนี้สิ่งที่เป็แรงใจของผู้ทำการวิจัย ก็คือ การที่ผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่สนใจในเรื่องการปกครองก็เห็นผลงานวิจัยของคณะสงฆ์ในเขตต่าง ๆ ของประเทศไทยได้มีการทำวิจัยกันมากมายแล้วนำไปปฏิบัติในเขตนั้ ๆ แล้วมันทำให้คณะสงฆ์ในเขตนั้ ๆ ที่ได้ไปปฏิบัติแล้วเกิดผลดีมีความเจริญเกิดขึ้นก็เลยมานั่งคิดว่าตัวเราจะทำวิจัยอะไรดี ก็คิดขึ้นได้ว่าจะทำเรื่องวิจัยที่มีชื่อเรื่องว่า "การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี" ขึ้นเพื่อจะให้คณะสงฆ์ในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้มีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้นและเพื่อให้หันบ้านหันเมืองต่างถิ่นเขาหรือก้าวหน้ากว่าของคณะสงฆ์ในเขตอื่น ๆ แต่การจะทำให้ประสบความสำเร็จได้นั้นสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้เลยคือหนึ่งต้องม้งานวิจัยและนี้ คือ เหตุผลหนึ่งเลยที่ได้ทำการวิจัยงานชิ้นนี้เกิดขึ้นมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

2. พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

3. พระสงฆ์ที่มีวุฒิทางธรรมแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

4. พระสงฆ์ที่มีวุฒิทางโลกแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในเขต อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้วิธีกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) จำนวน 179 รูป

1.2 กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี” จำนวน 6 รูป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะคำถามปลายปิด (Close Ended) ซึ่งผู้วิจัย สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบ (Multiple Choices) มีจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวัดระดับการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบ (Multiple Choices) มีจำนวน 32 ข้อ

2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบ่งสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guideline) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) โดยกำหนดข้อคำถามที่มุ่งเน้นถึงแนวทางในการบริหารงานของบุคลากรต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม)

1) ดำเนินการขอหนังสือรับรองจากคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ถึงเจ้าคณะอำเภอศรีมหาโพธิ เจ้าคณะอำเภอประจันตคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่แจกแบบสอบถาม เพื่อทำการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากพระภิกษุสงฆ์

2) ผู้วิจัยนำส่งหนังสือถึงเจ้าคณะอำเภอศรีมหาโพธิ เจ้าคณะอำเภอประจันตคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบ แบบสอบถามจากพระภิกษุสงฆ์ ในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

3) ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับพระภิกษุสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอศรีมหาโพธิ เจ้าคณะอำเภอประจันตคาม จนครบตามจำนวนตามที่กำหนดไว้ โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

4) เมื่อได้แบบสอบถามที่ตอบข้อมูลเรียบร้อยแล้วกลับคืนมา จำนวน 179 ชุด คิดเป็น 100 % จึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จัดลำดับของข้อมูล รวมทั้งลงรหัสและบันทึกข้อมูล

5) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ต่อไป

3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (แบบสัมภาษณ์)

1) ผู้วิจัยทำการขอหนังสือรับรองจากคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากเจ้าคณะอำเภอศรีมหาโพธิ์ เจ้าคณะอำเภอประจันตคาม และผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อการขอทำการสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยนำส่งหนังสือรับรองขอความอนุเคราะห์และแบบสัมภาษณ์ต่อผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 ท่าน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

3) ทำการนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 ท่าน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4) เมื่อถึงกำหนดนัดหมาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน โดยอาศัยการจดบันทึก การบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และบันทึกภาพ ร่วมกับผู้ให้สัมภาษณ์

5) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็น กรณีศึกษา (Multi-case studies) ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม)

1) วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลโดยการจำแนกกลุ่มตัวอย่าง ตามเพศ อายุ ระดับ การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน วิเคราะห์โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) หาค่า ร้อยละ (Percentage) และอธิบายสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามในตารางประกอบกับการ บรรยาย

2) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ในการปฏิบัติงานของการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย

3) การทดสอบสมมุติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการ ปฏิบัติงาน ของบุคลากรต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่ม

ตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การทดสอบค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA/ F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะเปรียบเทียบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการ LSD (Least Significant Difference)

4) เป็นการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ และจดบันทึก

ผลการวิจัย

1) การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน ด้านการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมทั้ง 8 ด้าน

การปกครองคณะสงฆ์ตาม หลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาส	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.ด้านการบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี	3.92	0.81	มาก
2.ด้านการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี	4.06	0.74	มาก
3.ด้านการจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี	4.26	0.72	มาก
4.ด้านการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ในวัดประพฤติปฏิบัติชอบ	4.00	0.87	มาก

5.ด้านการเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์	3.99	0.84	มาก
6.ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญ กุศลของประชาชน	4.14	0.83	มาก
7.ด้านห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้า อาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด	4.00	0.76	มาก
8.ด้านสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้า อาวาสออกไปเสียจากวัด	3.89	0.93	มาก
โดยรวม	4.03	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.72) รองลงมาคือ ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน ($\bar{X}=4.14$, S.D.=0.83) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด ($\bar{X}=3.89$, S.D.=0.93) ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบพระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิทางธรรมและวุฒิทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคามจังหวัดปราจีนบุรี โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุพรรษาและวุฒิทางโลก ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

3) ผลจากการสัมภาษณ์แนวทาง การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้ง 8 ด้าน คือ

1. ด้านการบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี ต้องมีระบบการทำงานที่ดีตามหลักธัมมัญญา 2.

ด้านการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี เจ้าอาวาสต้องใส่ใจในการศึกษาเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนาให้ดีตามหลักธัมมัญญา 3. ด้านการจัดศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี เจ้าอาวาสต้องมีความรู้ทางด้านกฎ กติกา ระเบียบ แบบแผน ต่าง ๆ ตามหลักอรรถัญญา 4. ด้านการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดประพฤติดีและปฏิบัติชอบ เจ้าอาวาสต้องรู้จักแนะนำสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์สามเณรและลูกศิษย์ได้และควรสั่งสอนอยู่อย่างสม่ำเสมอ ตามหลักกาลัญญา 5. ด้านการเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เจ้าอาวาสโดยส่วนใหญ่พร้อมที่จะให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษา ตามหลักอรรถัญญา 6. ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน เจ้าอาวาสมีอำนาจมากที่สุดภายในวัดแต่จะใช้อำนาจพรั้งเพื่อก็กไม่ได้ต้องรู้จักการถนอมอำนาจด้วย ตามหลักอรรถัญญา 7. ด้านห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด เจ้าอาวาสที่จะต้องใส่ใจและเข้มงวดตรวจขันให้ดีกับผู้ที่เข้ามาขอยู่อาศัยภายในวัด ตามหลักบุคคลัญญา 8. ด้านสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด การที่จะสั่งให้ใครออกไปเสียจากวัดนั้นไม่ใช่จะนึกอยากให้ใครออกไปเสียจากวัดก็ทำได้ตามอำเภอใจต้องมีการพิจารณาว่าบุคคลนี้ทำอะไรผิดตามหลักธัมมัญญา

อภิปรายผล

1. การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอ ประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรมของเจ้าอาวาส โดยรวม ทั้ง 8 ด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณรงค์ สังขวิจิตร (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาโครงสร้างการปกครอง โดยโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็น การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่มีอำนาจการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางมากเกินไปจะส่งผลกระทบให้การดำเนินการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่สำคัญเร่งด่วนของคณะสงฆ์เกิดความล่าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์

2. การศึกษาวิเคราะห์การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยจำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิทางธรรม และวุฒิทางโลก

ผลการเปรียบเทียบพระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิทางธรรมและวุฒิทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคามจังหวัดปราจีนบุรี โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุพรรษาและวุฒิทางโลก ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวีระศักดิ์ ฐานิสโร (2552) เมื่อทำการเปรียบเทียบกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ อายุพรรษา ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ระดับการศึกษาทางธรรมแผนกบาลี ระดับการศึกษาสามัญ และสมณศักดิ์ที่ต่างกัน มีการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดลำพูน ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้ง 8 ด้าน คือ 1. ด้านการบำรุงรักษา วัดให้เป็นไปด้วยดี ต้องมีระบบการทำงานที่ดีตามหลักธัมมัญญา 2. ด้านการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี เจ้าอาวาสต้องใส่ใจในการศึกษาเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนาให้ดีตามหลักธัมมัญญา 3. ด้านการจัดศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี เจ้าอาวาสต้องมีความรู้ทางด้านกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน ต่าง ๆ ตามหลักอรรถัญญา 4. ด้านการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดประพฤติดีและปฏิบัติชอบ เจ้าอาวาสต้องรู้จักแนะนำสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์สามเณรและลูกศิษย์ได้และควรสั่งสอนอย่างสม่ำเสมอ ตามหลักกาลัญญา 5. ด้านการเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เจ้าอาวาสโดยส่วนใหญ่พร้อมที่จะให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษา ตามหลักอรรถัญญา 6. ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน เจ้าอาวาสมีอำนาจมากที่สุดภายในวัดแต่จะใช้อำนาจพรา้เพื่อมิได้ต้องรู้จักการถนอมอำนาจด้วย ตามหลักอรรถัญญา 7. ด้านห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด เจ้าอาวาสที่จะต้องใส่ใจและเข้มงวดตรวจขันให้ดีกับผู้ที่เข้ามาขอยู่อาศัยภายในวัด ตามหลักบุคคลัญญา 8. ด้านสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด การที่จะสั่งให้ใครออกไปเสียจากวัดนั้นไม่ใช่จะนิกายากให้ใครออกไปเสียจากวัดก็ทำได้ตามอำเภอใจต้องมีการพิจารณาว่า

บุคคลนี้ทำอะไรผิด ตามหลักธัมมัญญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูเมธีธรรมานุกต (ถาวร สุธมโม) (2557) ศึกษาเรื่อง "บทบาทการปกครองพระสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดราชบุรี" ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองพระสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดราชบุรี โดยรวม ทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครองตามหลักธรรมวินัย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ แนวทางพัฒนาบทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดราชบุรี มีดังนี้ 1) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ได้แก่ ควรมีการตักเตือน ทำทัณฑชน และลงโทษผู้กระทำความผิดพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด ควรใช้ช่วงเวลาหลังจากการลงอุโบสถกรรม ฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือนในการอบรมสั่งสอนการประพฤติตนตามหลักพระธรรมวินัยแก่ภิกษุในปกครองและควรส่งเสริมภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถ และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้ได้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการในโอกาสสมควรและ 2) การปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ได้แก่ ควรเผยแพร่เนื้อหาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ข้อบังคับและกฎหมายเถรสมาคมให้ภิกษุและสามเณรในปกครองได้รับทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บรรพชาอุปสมบทใหม่ ควรเปิดโอกาสให้พระภิกษุในปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ ระเบียบและข้อปฏิบัติในการร่วมกันของหมู่คณะและควรสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างพระสังฆาธิการกับภิกษุสามเณรในปกครอง โดยเน้นใช้การปกครองในลักษณะบิดาปกครองบุตร มิใช่การปกครองในลักษณะผู้มีอำนาจปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบพระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิทางธรรมและวุฒิทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคามจังหวัดปราจีนบุรี โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แนวทาง การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี มีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้ง 8 ด้าน ส่วน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการวิจัย จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีค่า

แปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ควรรักษามาตรฐานการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ให้ถึงระดับมากที่สุด โดยนำผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ไปเป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย** ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้ 1) ควรทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อเดียวกันนี้ ในด้านอื่น ๆ 2) ควรทำการวิจัยอย่างเป็นระยะ เพื่อให้เวลาแก่ผู้ที่ติดตามผลงานวิจัยของเราได้มีเวลาศึกษา 3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมาตรการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในประเทศไทยและพระสงฆ์ในต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- พระอนันต์ สนั่นจิตโต (สตัยกุล) (2561). บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ไทยในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระครูเมธีธรรมานุยุต (ถาวร สุธมโม) (2557). บทบาทการปกครองพระสงฆ์ของพระสังฆาธิการใน จังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการรัฐศาสตร์ การปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระวีระศักดิ์ ฐานิสฺสโร. (2552). การบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระณรงค์ สงคฺวิจิตร. (2558). การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน: ปัญหาและแนวทางแก้ไข. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสมควร สีสงคราม. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรมและพละธรรม กับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรมและพละธรรมกับการปฏิบัติงานของ ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเขตกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ปยุตโต). (2532). พุทธปรัชญากับพระธรรมวินัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญา.